

IZPLAČILA, OD KATERIH SO BILI PLAČANI PRISPEVKI IN ZAVAROVANČEVA POKOJNINSKA OSNOVA

Ivan Robnik*

UDK: 331.212.2:349.3

Povzetek: V prispevku ugotavljam vrste prejemkov iz delovnega razmerja, od katerih se plačujejo prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje in vpliv plačanih prispevkov na zavarovančevo pokojninsko osnovo. O ne-katerih mejnih primerih vštevanja posameznih prejemkov v pokojninsko osnovo, od katere je odvisna višina pokojnine, se je izrekla tudi sodna praksa. Lahko zasledujemo trend doslednejšega vštevenja v pokojninsko osnovo različnih vrst prejemkov, od katerih so bili plačani prispevki.

Ključne besede: prejemki iz delovnega razmerja, plačilo prispevkov, pokojninska osnova, višina pokojnine

PAYMENTS OF WHICH CONTRIBUTIONS WERE PAID AND THE INSURED PERSON'S PENSION BASE

Abstract: The paper focuses on the types of income arising from employment, from which contributions are paid for pension and disability insurance and the impact of contributions paid to the insured person's pension basis. Case-law already exists on some borderline cases regarding inclusion of various types of remuneration into the pension base, which influence the amount of the pension. A tendency towards a more consequent inclusion of contributions from all kinds of income into the pension base can be observed.

* Ivan Robnik, magister pravnih znanosti, vrhovni sodnik svetnik, Vrhovno sodišče RS
ivan.robnik@sodisce.si
Ivan Robnik, LL.M., Supreme Court Judge – Councillor of the Supreme Court of the Republic of Slovenia

Key words: *income from employment, payment of contributions, pension basis, the amount of pension*

1. UVOD

Na višino pokojnine iz obveznega pokojninskega in invalidskega zavarovanja vpliva več elementov. Vendar lahko ugotovimo, da sta bistvena dolžina zavarovalne oziroma pokojninske dobe in višina pokojninske osnove zavarovanca, vse druge elemente pa lahko štejemo za korekcijske¹. Dejansko je višina pokojninske osnove izhodišče, od dolžine zavarovalne dobe pa je odvisno, v kakšnem deležu pokojninske osnove (izraženo v odstotkih) se zavarovancu oziroma upravičencu odmeri in prizna višina pokojnine.

Zavarovancem na podlagi delovnega razmerja se pokojninska osnova oblikuje v odvisnosti od njihovih prejemkov iz delovnega razmerja. Vendar je to le izhodišče. Vse dosedanje ureditve so podrobneje urejale, kateri prejemki se upoštevajo (in kako se upoštevajo) oziroma ne upoštevajo pri ugotavljanju pokojninske osnove, tako po njihovi vsebini, kot z vidika upoštevanja prejemkov le iz določenega časovnega obdobja. Pri tem lahko kot izhodišče štejemo, da so bili za višino pokojninske osnove upoštevni predvsem prejemki zavarovanca, od katerih je delodajalec obračunal in za delavca - zavarovanca tudi odvedel (plačal) prispevek za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, seveda ustrezno valorizirani na čas uveljavitve pravice do pokojnine. Drugo izhodišče pa je bilo, da se upošteva le za zavarovanca najugodnejše povprečje prejemkov v časovno omejenem obdobju zavarovanja, ne pa v celotnem zavarovalnem obdobju. Dodatno pa je bila pokojninska osnova zavarovanca zamejena z zakonsko določeno najnižjo ter najvišjo pokojninsko osnovo. Poleg teh zakonsko določenih meja torej zavarovančevi prejemki, ne glede na plačilo prispevkov, ne vplivajo na višino pokojninske osnove in v posledici tega tudi ne na višino zavarovančeve pokojnine.

Zakonske ureditve pokojninske osnove, zlasti kateri prejemki zavarovanca oziroma izplačila delodajalca se upoštevajo pri ugotavljanju le-te, so v praksi sprožale

¹ Npr.: Odmera pokojnine od najnižje ali najvišje pokojninske osnove, zmanjšanje predčasne pokojnine zaradi manjkajoče starosti, zvišanje odmernega odstotka zaradi nadaljevanja zavarovanja po izpolnitvi pogojev za upokojitev.

določene dileme tako z vidika ustavnosti posamezne ureditve kot z vidika razlag posameznih mejnih izplačil.

2. ZGODOVINSKI PREGLED PRAVNE UREDITVE POKOJNINSKE OSNOVE

2.1. Ohranitev neto višine plač za potrebe pokojninske osnove

ZPIZ/92² je kot pokojninsko osnovo zaposlenih zavarovancev, od katere se odmeri starostna pokojnina, opredelil mesečno povprečje plač, ki jih je zavarovanec prejel v katerihkoli zaporednih desetih letih zavarovanja po 1.1.1970, ki so zanj najugodnejša, ne upošteva pri tem leto, v katerem se je zavarovanec upokojil. Čeprav je bil v ZDoh³ in Zakonu o prispevkih za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zdravstveno varstvo in zaposlovanje⁴ uveden bruto sistem plač, je zaradi primerjave s podatki o neto izplačanih plačah v predhodnih obdobjih ZPIZ/92 ob tem, da se za pokojninsko osnovo upoštevajo plače, od katerih so bili plačani prispevki, določil, da se upoštevajo plače, preračunane na neto višino (zmanjšanje za davke in prispevke)⁵, upošteva pri tem povprečno stopnjo davka in prispevkov v Republiki Sloveniji.

Poleg plače so se za izračun pokojninske osnove upoštevala tudi izplačana nadomestila plače po predpisih o delovnih razmerjih (razen izplačana nadomestila presežnim delavcem) ter po predpisih o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti in invalidska nadomestila zaradi dela s skrajšanim delovnim časom in zaradi nižje plače zaradi dela na drugem ustreznem delovnem mestu.

Prejemnikom nadomestil plače po predpisih o zdravstvenem zavarovanju, otroškem varstvu, nadomestil za čas čakanja na poklicno rehabilitacijo in za čas opravljanja le-te ter prejemnikom nadomestil plače po predpisih o delovnih razmerjih

² Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, Ur. l. RS, št. 12/92 s kasnejšimi spremembami.

³ Zakon o dohodnini, Ur. l. RS, št. 48/90 in 34/91.

⁴ Ur. l. RS, št. 48/90.

⁵ „Ker se pri izračunu pokojninske osnove upoštevajo tudi neto plače, v začetnem obdobju veljavnosti zakona celo v pretežni meri, je bilo ob izdelavi zakona potrebno razrešiti vprašanje skladnosti neto in bruto plač. Obračunavanje za nazaj ni prišlo v poštev, zato se je zakonodajalec odločil za preračun novih bruto plač na neto plače.“ (J. Kuhelj, stran 45)

zaradi tehnoloških presežkov se je za izračun pokojninske osnove upoštevala ustrezno valorizirana povprečna plača, izplačana v preteklem letu.

Delavcem, ki so bili zaposleni za krajši delovni čas, se je za potrebe pokojninske osnove plača preračunala na poln delovni čas. Torej se je za pokojninsko osnovo upošteval povprečni znesek plače, ki ustreza plači delavca, če bi delal poln delovni čas.

Drugače kot na podlagi predhodne ureditve⁶ je ZPIZ/92 določil, da se v pokojninsko osnovo všteva plača za kakršnokoli delo preko polnega delovnega časa, če so bili od nje plačani prispevki⁷. Enako je veljalo tudi za plačo, ki jo je delavec prejel za delo pri drugem delodajalcu, opravljeno v skladu s predpisi o delovnih razmerjih⁸.

Za potrebe pokojninske osnove so se navedena izplačila valorizirala na leto pred upokojitvijo zavarovanca s količniki letnih nominalnih rasti povprečnih plač v Republiki Sloveniji. Odvisnost višine pokojnine od tako ugotovljene pokojninske osnove je zakon omejil z najvišjo pokojninsko osnovo, ki se je lahko upoštevala za izračun pokojnine (3,1-kratni znesek povprečne plače na zaposlenega v Republiki Sloveniji, zmanjšane za povprečne davke in prispevke) in najnižjo pokojninsko osnovo (64 % povprečne plače v Republiki Sloveniji, zmanjšane za povprečne davke in prispevke)⁹.

Izrecno je ZPIZ/92 določal, da se za izračun pokojninske osnove ne štejejo:

- posamične nagrade za delo, ki ga je delavec opravil izven okvira svojega rednega dela (npr. delo preko polnega delovnega časa, od katerega niso plačani prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, sodelovanje v izpitni komisiji, za predavanja izven redne zaposlitve);

⁶ Na podlagi Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Ur. l. SRS, št. 27/83 s spremembami) se je v pokojninsko osnovo lahko upoštevala le plača za tisto nadurno delo, ki se je po določbah predpisov o delovnih razmerjih štelo za posebni delovni pogoji. Zaradi nejasnosti v praksi, katero nadurno delo se je štelo za posebni delovni pogoji, je glede tega pogosto prihajalo do sporov o vštevanju plače iz tega naslova v pokojninsko osnovo.

⁷ „Obračun prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje je ključnega pomena za njihovo vštetnost.“ (J. Kuhelj, stran 46).

⁸ Zakon o delovnih razmerjih (Ur. l. RS, št. 14/90) je v 47. členu določal, da sme delavec, ki dela poln delovni čas, izjemoma delati pri drugem delodajalcu največ eno tretjino polnega delovnega časa.

⁹ „Na ta način prihajata do izraza načeli vzajemnosti in solidarnosti, ne pa zavarovalni principi.“ (J. Kuhelj, stran 49)

- prejemki, ki pomenijo povračilo materialnih stroškov (dnevnice, kilometrina, terenski dodatki, dodatek za ločeno življenje, regres za letni dopust, dodatek za prehrano, potni stroški, prevoz na delo idr.), nagrade ob delovnih jubilejih;
- prejemki v naravi, razen kadar pomenijo sestavni del plače po pogodbi o zaposlitvi in so od njih plačani prispevki;
- boni, odpravnine, prejemki zaradi upokojitve ali priprave na upokojitev, del plač in drugih prejemkov iz delovnega razmerja, s katerimi so bile vplačane delnice za notranji odkup ali za večanje lastniškega kapitala pri izplačevalcu v postopku lastninskega preoblikovanja;
- osnove, od katerih so bili plačani prispevki za dokup pokojninske dobe.

Ker je bilo plačilo prispevkov v bistvu pogoj za upoštevanje posameznih izplačil iz delovnega razmerja pri izračunu pokojninske osnove¹⁰, je bila pravno pomembna tudi ureditev obračunavanja in plačevanja prispevkov. Tako je Zakon o prispevkih za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zdravstveno varstvo in zaposlovanje¹¹ določal, da za fizične osebe, ki so v delovnem razmerju, prispevke za socialno varnost iz bruto plače in bruto nadomestil plače zaposlenih zavarovancev obračunavajo izplačevalci plač ob dvigu sredstev za plače, plačujejo pa jih v šestih dneh po izplačilu plače, najkasneje pa do prvega naslednjega izplačila plač.

ZPSV¹² je ob uveljavitvi v letu 1996 izhajal iz podobnih izhodišč in celo določil, da se (razen iz bruto plač in bruto nadomestil plač) drugi prejemki iz delovnega razmerja ne štejejo v osnovo za obračunavanje in plačevanje prispevkov za socialno varnost. Kasneje pa je določil, da se prispevki za socialno varnost plačujejo tudi od vseh drugih prejemkov iz delovnega razmerja, vključno s stimulacijami in bonitetami ter povračili stroškov v zvezi z delom, izplačanimi v denarju, bonih ali v naravi, razen od odpravnin, izplačanih zaradi prenehanja delovnega razmerja iz poslovnih razlogov po predpisih o delovnih razmerjih¹³ in od premij prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja do višine oprostitve plačila davka in prispevkov. Hkrati pa je dodatno opredelil izjeme, da se prispevki vendarle plačujejo tudi:

¹⁰ Do določenih odstopanj je prihajalo le pri načinu upoštevanja posameznih nadomestil.

¹¹ Ur. l. RS, št. 48/90.

¹² Zakon o prispevkih za socialno varnost (Ur. l. RS, št. 5/96 s spremembami).

¹³ Ustavno sodišče je glede plačila prispevkov z odpravnino ob prenehanju zaposlitve iz poslovnega razloga izenačilo tudi odpravnino ob odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz razloga nesposobnosti (odločba U-I-214/09, Up-2988/08 z dne 8.7.2010).

- pri jubilejnih nagradah, odpravninah in solidarnostnih pomočeh ter povračilih stroškov v delu, ki presegajo s predpisom vlade določen znesek teh prejemkov, ki se v skladu z zakonom o dohodnini ne všttevajo v osnovo za davek od osebnih prejemkov;
- od stimulacij in bonitet, od osnove, ugotovljene v skladu z zakonom o dohodnini;
- pri regresih za letni dopust, v delu, ki presega 70 % povprečne plače predpreteklega meseca zaposlenih v Republiki Sloveniji.

Taka opredelitev pomeni, da so navedena izplačila pod opredeljenimi višinami oproščena plačila prispevkov nad opredeljenimi višinami pa ne¹⁴.

2.2. Podaljšanje obdobja najugodnejšega povprečja plač

ZPIZ-1¹⁵ je za zaposlene zavarovance vsebinsko ohranil določbe o oblikovanju pokojninske osnove na podlagi mesečnega povprečja plač in nadomestil plač, od katerih so bili plačani prispevki, ob zmanjšanju za davke in prispevke po povprečni stopnji za obračun le-teh v Republiki Sloveniji in upošteva valorizacijo na koledarsko leto pred upokojitvijo zavarovanca. Je pa najugodnejše obdobje za izračun povprečja podaljšal iz 10 na 18 zaporednih let. Poleg pokojninske osnove pa je zakon na plačilo oziroma obračun prispevkov vezal tudi priznanje zavarovalne dobe. Določil je, da se za zavarovalno dobo štejejo obdobja zavarovanja ob dodatnem pogoju, da so bili za ta obdobja plačani prispevki, oziroma za zaposlene zavarovance, da jim je delodajalec od njihove plače prispevke vsaj obračunal, četudi jih ni plačal. Ob ustrezni evidenci je zakon celo določil, da se šteje, da so bili prispevki za obvezno zavarovanje plačani, ne glede na siceršnjo možnost ugotovitve plačila.

Glede nadurnega dela oziroma dela preko polnega delovnega časa je ZPIZ-1 ohranil rešitev, da se plača za takšno delo všteta v pokojninsko osnovo ob pogoju, da so bili plačani prispevki. Je pa to plačilo omejil na upoštevanje plače za največ toliko nadur, kolikor je bilo dovoljeno odrediti nadurno delo po predpisih o delovnih razmerjih¹⁶.

¹⁴ Na tak način so bila navedena izplačila iz delovnega razmerja glede oprostitve plačila prispevkov izenačena z oprostitvijo plačila davka (dohodnine).

¹⁵ Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Ur. l. RS, št. 106/99 s spremembami).

¹⁶ Zakon o delovnih razmerjih (Ur. l. RS, št. 42/2002 in 103/2007) je nadurno delo najprej omejil na največ 8 ur na teden oziroma 20 ur na mesec in 180 ur na leto, po noveli iz leta 2007 pa letno kvoto nadur na podlagi enostranske odredbe delodajalca zmanjšal na 170 ur, ob soglasju delavca pa zvišal na 230 ur letno.

Ne glede na obračunane prispevke pa je ZPIZ-1 določil, da za izračun pokojninske osnove ne štejejo:

- prejemki, od katerih niso plačani prispevki, razen nadomestil iz invalidskega zavarovanja po tem zakonu;
- prejemki za delo, ki ga je delavec opravil zunaj okvira rednega dela (npr. delo preko polnega delovnega časa, ki presega omejitve, določene z zakonom, sodelovanje v izpitni komisiji, predavanja izven redne zaposlitve);
- prejemki, ki pomenijo povračilo materialnih stroškov (npr. dnevnice, kilometrine, terenski dodatki, dodatek za ločeno življenje, dodatek za prehrano, potni stroški, prevoz na delo);
- regres za letni dopust;
- nagrade ob delovnih jubilejih;
- prejemki v naravi, razen kadar pomenijo sestavni del plačila po pogodbi o zaposlitvi in so od njih plačani prispevki;
- odpravnine, prejemki zaradi upokojitve ali priprave na upokojitev;
- prejemki v obliki delnic, obveznic in drugih vrednostnih papirjev;
- osnove, od katerih so bili plačani prispevki za dokup pokojninske dobe¹⁷.

Med navedenimi prejemki gre torej tudi za nekatera izplačila, od katerih so bili plačani prispevki, pa se po izrecni zakonski določbi ne upoštevajo pri izračunu pokojninske osnove.

ZPIZ-1 je na novo določil tudi najnižjo in najvišjo pokojninsko osnovo. Najnižja pokojninska osnova je bila dejansko določena v višini ob uveljavitvi zakona s 1.1.2000 zatečenega zneska najnižje pokojninske osnove po prejšnji ureditvi, s tem, da je za naprej določil njeno valorizacijo, kot bo veljala za siceršnje valorizacijo pokojnin. Najvišja pokojninska osnova pa je bila določena v višini štirikratnika najnižje pokojninske osnove¹⁸.

2.3. Vštevanje vseh izplačil od katerih so bili plačani prispevki

¹⁷ „Kljub dolgoletnim prizadevanjem, da bi se v zakonu pozitivno definiralo, kateri so tisti prejemki delavca, ki sestavljajo plačo in se jih zato, ob plačilih prispevkov, lahko šteje v pokojninsko osnovo, je zakonodajalec tudi tokrat ostal pri določitvi prejemkov, ki se v pokojninsko osnovo ne štejejo.“ (N. Belopavlovič in ostali, stran 229)

¹⁸ Dejansko je šlo za znižanje najvišje pokojninske osnove za nekaj več kot 13 %, tem da je začelo to znižanje polno učinkovati, ko se je zaradi valorizacije pokojnin tudi zatečena najnižja pokojninska osnova zvišala za navedeni procent.

ZPIZ-2¹⁹ ohranja dosedanje podlage za izračun pokojninske osnove, od katere se odmeri starostna pokojnina (tudi predčasna in invalidska). Za zaposlene zavarovance so to plače, nadomestila plač in drugi prejemki, če so bili od njih plačani prispevki za obvezno zavarovanje. Vse te prejemke zakon opredeljuje z enotnim pojmom „osnove“²⁰ oziroma mesečno povprečje osnov zavarovanca. Za potrebe izračuna pokojninske osnove prav tako določa preračun teh izplačil na neto zneske po povprečni stopnji davkov in prispevkov v Republiki Sloveniji in valorizacijo tako ugotovljenih zneskov na zadnje koledarsko leto pred upokojitvijo zavarovanca. Ponovno pa podaljšuje obdobje zavarovanja, glede na katero se ugotavlja za zavarovanca najugodnejše povprečje teh prejemkov in to iz 18 na 24 let.

Za potrebe pokojninske osnove ZPIZ-2 ohranja ureditev, da je namesto posameznih nadomestil, ki se praviloma ne izplačujejo v dejanski višini plače, za potrebe pokojninske osnove upoštevna delavčeva povprečna plača oziroma osnova, od katere so bili plačani prispevki, iz predhodnega koledarskega leta, upošteva je ustrezno valorizacijo le-te. Za potrebe pokojninske osnove zakon prav tako ohranja preračun plače za delo v krajšem delovnem času na povprečni znesek, ki ustreza plači za delavčevo delo za poln delovni čas.

Pod pojmom osnova oziroma zavarovalna osnova so pri zaposlenih zavarovanih, ki prejemajo plačo, zajeta vsa tista izplačila, od katerih se po tem zakonu vplačujejo prispevki za obvezno zavarovanje. Na podlagi 144. člena ZPIZ-2 je osnova za plačilo prispevkov plača oziroma nadomestilo plače ter vsi drugi prejemki na podlagi delovnega razmerja, vključno z bonitetami ter povračili stroškov v zvezi z delom, izplačanimi v denarju, bonih ali v naravi. Hkrati pa zakon plačilo prispevkov od nekaterih izplačil²¹ omeji le na tisti del izplačil, od katerih se tudi po Zdoh-2²² plačuje dohodnina²³. Hkrati je določena tudi najnižja osnova za

¹⁹ Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Ur. l. RS, št. 96/2012 in 39/2013).

²⁰ M. Papež in ostali (2013), stran 133.

²¹ Gre za izplačila jubilejne nagrade, odpravnine ob upokojitvi, solidarnostne pomoči, povračil stroškov, zneska bonitet in zneska odpravnine zaradi odpovedi pogodbe o zaposlitvi, od katerega se v skladu z zakonom, ki ureja dohodnino, plačuje dohodnina, za znesek premije dodatnega zavarovanja, ki jo plačujejo delodajalci v korist delavca in od katerega se v skladu z zakonom plačuje dohodnina ter za znesek regresa za letni dopust, ki presega 70 % povprečne plače zaposlenih v Republiki Slovenije za pretekli mesec, ki je prav tako obremenjen s plačilom dohodnine.

²² Zakon o dohodnini (Ur. l. RS, št. 117/2006).

²³ „V skladu z načelom, da se v osnovo za obračun prispevkov štejejo prejemki iz delovnega razmerja v delu, ki je hkrati osnova za plačilo dohodnine, so iz osnove za prispevke izvzeti

obračun prispevkov od plače in nadomestila plače v višini 60 % zadnje znane povprečne letne plače zaposlenih v Republiki Sloveniji, preračunane na mesec.

Ker zakon nima več posebnih določb, da se v zvezi z nadurnim delom v pokojninsko osnovo vštevja plača le za zakonsko omejeno število nadur, se bo ob taki ureditvi ob plačilu prispevkov pri izračunu pokojninske osnove upoštevala plača za vse opravljene nadure, ne glede na morebitno preseganje omejitev nadur po predpisih o delovnih razmerjih²⁴.

ZPIZ-2 ohranja korekcijo višine pokojnine glede na doseženo pokojninsko osnovo zavarovanca v obliki najnižje in najvišje pokojninske osnove kot izraz načela vzajemnosti in predvsem načela solidarnosti v sistemu obveznega pokojninskega zavarovanja. Vendar je višino najnižje pokojninske osnove na novo opredelil v višini 76,5 % povprečne mesečne plače izplačane v Republiki Sloveniji v preteklem koledarskem letu, zmanjšane za davke in prispevke po povprečni stopnji. Glede najvišje pokojninske osnove pa je ohranil razmerje ena proti štiri v primerjavi z najnižjo pokojninsko osnovo.

Takšen sistem najnižje in najvišje pokojninske osnove pomeni, da se bo zavarovancem, ki s svojimi povprečnimi dohodki, od katerih so bili plačani prispevki, niso dosegli višine najnižje pokojninske osnove, pokojnina odmerila od le-te, oziroma da se lahko zavarovancem, ki s svojimi povprečnimi dohodki, od katerih so bili plačani prispevki, presegajo višino najvišje pokojninske osnove, pokojnina odmeri največ v višini le-te. To pa še vedno ne pomeni izenačenja zneskov najnižjih in najvišjih pokojnin, saj je višina pokojnine vedno odvisna tudi od odstotka odmere pokojninske osnove, ki je odvisen od dolžine pokojninske dobe zavarovanca.

2.4. Upoštevanje različnih ureditev

Zavarovanec pridobi pravico do starostne pokojnine po daljšem obdobju vključitve v zavarovanje²⁵, v tem obdobju pa se je zakon, ki ureja pokojninsko osnovo in plačilo prispevkov, praviloma celo večkrat menjal. Kako ob upokojitvi zavarovanca upoštevati plačila v različnih obdobjih, je ZPIZ-2 poskušal rešiti v prehodnih

prejemki ali deli prejemkov, od katerih se na podlagi 44. člena ZDoh-2 ne plačuje dohodnina" (M. Papež in ostali, 2014, stran 311).

²⁴ M. Papež in ostali, 2014, stran 112.

²⁵ Po izteku prehodnih obdobj po ZPIZ-2 po najmanj 15 let pokojninske dobe pri starosti 65 let oziroma pri starosti 60 let ob dopolnjenih 40 letih pokojninske dobe.

določbah 400. člena. Določil je, da se pri izračunu pokojninske osnove za posamezna obdobja do uveljavitve tega zakona upoštevajo plače in druge osnove, od katerih so bili plačani prispevki, po predpisih, ki so veljali v posameznih obdobjih.

Zaradi primerljivosti z zatečenim neto sistemom plač, ki je nujna za ugotovitev pokojninske osnove na podlagi evidence večletnega zaporedja najugodnejših izplačil, so vsi zakoni po letu 1992 že sami v bistvu na enak način urejali preračun plač, od katerih so bili plačani prispevki, na njihove neto zneske in so na tak način ti podatki tudi vodeni v matični evidenci Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Dejansko pa je prihajalo tudi do tega, da so bila različna izplačila iz delovnega razmerja v posameznih obdobjih različno obravnavana tako glede obveznosti plačila prispevkov, kot glede vštevanja v pokojninsko osnovo. Posebej je zakon uredil upoštevanje plače za delo preko polnega delovnega časa (nadurno delo) in sicer tako, da se do uveljavitve ZPIZ/92 pri izračunu pokojninske osnove upošteva le tista plača za nadurno delo, ki se je po takratnih predpisih o delovnih razmerjih štelo za posebni delovni pogoji²⁶. Plača, izplačana za nadurno delo v obdobju od 1. aprila 1992 do uveljavitve ZPIZ-2, to je do 1.1.2013, pa se pri izračunu pokojninske osnove upošteva največ v višini plače za toliko nadur, kolikor jih je bilo dovoljeno odrejati delavcu po vsakokratnih predpisih o delovnih razmerjih, pod pogojem, da so bili tudi od te plače plačani prispevki. Po uveljavitvi ZPIZ-2 pa se v pokojninsko osnovo ob obveznem plačilu prispevkov všteva plača za vse opravljene nadure, ne glede na siceršnjo omejitev nadur po predpisih o delovnih razmerjih.

3. VPLIV ODLOČITEV USTAVNEGA SODIŠČA NA OBLIKOVANJE POKOJNINSKE OSNOVE

3.1. Upoštevanje dela plače, vnovčene v postopku lastninskega preoblikovanja

V letu 1998 je skupina pobudnic dala Ustavnemu sodišču pobudo za oceno ustavnosti dela takratne 4. alineje v letu 1996 noveliranega 46. člena ZPIZ/92,

²⁶ Na podlagi Statuta Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji (Ur. l. SRS, št. 10/82) je bilo štetje osebnih dohodkov (plač) za delo preko polnega delovnega časa v pokojninsko osnovo omejeno na plačilo, ki ga je zavarovanec dobil za delo v času, ko je bil po zakonu ali družbenem dogovoru dolžan delati dlje kot polni delovni čas, če se je tako delo štelo za posebni delovni pogoji.

po katerem se v izračun pokojninske osnove med drugim niso vštevali deli plač in drugih prejemkov iz delovnega razmerja, s katerimi so bile vplačane delnice iz notranjega odkupa ali bili namenjeni za večanje lastniškega kapitala podjetja v postopku lastninskega preoblikovanja bivših podjetij v družbeni lasti. Navajale so, da so se v skladu z Zakonom o lastninskem preoblikovanju podjetij prostovoljno odločile za sodelovanje pri notranjem odkupu delnic ter namenile za to del neto plače. Ta del plače bi sicer prejele. Čeprav so bili od tega dela plače poravnani vsi prispevki, jim ga Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje ne šteje v pokojninsko osnovo. Če zneski za odkup delnic ne bi bili odtegnjeni in bi jih po izplačilu plače kupile z gotovino, bi šla celotna plača v pokojninsko osnovo. Zaradi zavrnilne odločbe zavoda naj ne bi bile v enakem položaju s tistimi, ki se niso odločili za notranji odkup.

Čeprav je ZPIZ/92 v času odločanja o pobudi predlagateljic že prenehal veljati, je Ustavno sodišče pobudo sprejelo v obravnavo in o njej vsebinsko odločalo, ker so pobudnice izkazale pravni interes, saj o višini pokojninske osnove pobudnic pri zavodu še ni bilo pravnomočno odločeno.

Z odločbo U-I-392/98 z dne 10.7.2002 je Ustavno sodišče ugotovilo, da je bila določba 4. alineje 46. člena ZPIZ/92 v delu, kolikor se je nanašala na del plač, s katerim so bile vplačane delnice za notranji odkup, v nasprotju z ustavo. Ugotovilo je, da ureditev, ki ne dovoljuje vštevanja dela plač, s katerim so bile vplačane delnice za notranji odkup, v pokojninsko osnovo, vrednoti osebne prejemke teh zavarovancev - delničarjev drugače od osebnih prejemkov zavarovancev - delničarjev, ki so delnice kupili na druge načine, to je s sredstvi iz naslova predhodno izplačanih plač, od katerih so bili prav tako plačani prispevki. Ker ni moglo ugotoviti javne koristi, ki bi utemeljevala takšno razlikovanje, je takšno ureditev štelo za arbitrarno. Pri tem je izhajalo iz ugotovitve, da je zakonodajalec v okviru pravice do socialne varnosti pooblaščen, da določi pogoje in obseg pravic, ki gredo zavarovancem iz obveznega pokojninskega zavarovanja, pri čemer mora zakonska ureditev posamezniku zagotavljati socialno varnost in enakost pred zakonom, ob upoštevanju, da je Slovenija pravna in socialna država²⁷.

²⁷ V najnovejši odločbi U-I-239/14, Up-1169/12 z dne 26. 3. 2015 je Ustavno sodišče ugotovilo, da je zavod nekaterim zavarovancem podatke o vnovčenju delov plač za nakup delnic v procesu lastninskega preoblikovanja podjetij, od katerih so bili plačani prispevki, na podlagi ustavne odločbe z dne 10. 7. 2002 v matični evidenci upošteval šele od revizije le te v letu 2009, dotlej upokojenim zavarovancem pa pri izračunu pokojnin teh izplačil ni upošteval. Ob ugotovitvi, da ZPIZ-1, ki je veljal od 1. 1. 2000 do 31. 12. 2012, v nasprotju z ZPIZ/92 in sedaj veljavnim ZPIZ-2 ni omogočal odpravo takih napak, je ugotovilo, da (v tem delu zaradi

V odločbi Up-770/06 z dne 27.5.2009 je Ustavno sodišče v zvezi s sodnim sporom tujega državljana s priznano pokojninsko dobo pri slovenskem nosilcu zavarovanja o pravici do izbire pokojnine ugotovilo, da je pravica do pokojnine oziroma do denarnih dajatev iz socialnega zavarovanja varovana tako s pravico do socialne varnosti iz prvega odstavka 50. člena Ustave, kot tudi s pravico do zasebne lastnine iz 33. člena Ustave, saj ima ta pravica premoženjski izraz.

Z nekoliko drugačnega vidika se je Ustavno sodišče opredelilo do varstva pravice do pokojnine tudi v smislu ustavne pravice do zasebne lastnine v odločbi U-I-281/09 z dne 22.11.2011, ko je odločalo o neustavnosti določbe prvega odstavka 228. člena ZPIZ-1 o možnosti odpisa, delnega odpisa oziroma odloga plačila ali obročnega plačevanja prispevkov za obvezno pokojninsko zavarovanje s strani Davčne uprave RS. Navedeno zakonsko določbo je razveljavilo ob ugotovitvi, da ureditev, po kateri lahko Davčna uprava RS odpisuje prispevke za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje ter dovoljuje odlog oziroma obročno plačevanje prispevkov, posega v pravico zavarovancev (delavcev) do zasebne lastnine iz 33. člena Ustave. Da je taka možnost utemeljeno uzakonjena zaradi preživetja delodajalcev, ki so se znašli v težavah, je zavrnilo z obrazložitvijo, da sredstvo, ki ga je zakonodajalec uporabil za dosegajočih ciljev (nadaljevanje dela pravnih oseb in ohranitev zaposlitev delavcev), ni ustavno pravno dopustno, saj ob posegu države v lastninsko pravico delavca zaradi koristi delodajalca vse tveganje in škodljive posledice nosi le delavec. Zato izpodbijana ureditev ne izpolnjuje pogojev, ki jih za omejevanje človekovih pravic zahteva ustava. Pri tem nedopustni poseg v pravico do lastnine sodišče vidi tako z vidika enostranskega posega v delavčevo (zavarovančevo) plačo, katere del so prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, kot tudi z vidika posega v pravico do pokojnine, ker je plačilo prispevkov pogoj za pridobitev pravic iz zavarovanja.

neenake obravnave zavarovancev) ni bil v skladu z Ustavo. Hkrati je Zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje naložilo odpravo teh napak pri vseh zavarovancih oziroma sedaj uživalcih pokojnin, ki jim pri odmeri višine le teh v preteklosti ta izplačila oziroma vnovčenja plač niso bila upoštevana pri ugotavljanju najugodnejše pokojninske osnove.

4. ODLOČITVE VRHOVNEGA SODIŠČA O VŠTEVANJU NEKATERIH IZPLAČIL

4.1. Z zamudo plačani prispevki od trgovinskih bonov in zamudne obresti

Tožnik je pred sodiščem izpodbijal odločbi Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje o odmeri višine starostne pokojnine in zahteval, da se pri ugotovitvi njegove pokojninske osnove in višine pokojnine upošteva tudi vrednost trgovinskih bonov, ki jih je njegov delodajalec v letih od 1991 do 1993 izročal delavcem na račun dela plače in so bili od njihove vrednosti takrat tudi obračunani prispevki. Dejansko pa je prišlo do le delnega plačila prispevkov z večletno zamudo v stečaju nad tožnikovim delodajalcem, začetim v letu 1994, ob razdelitvi stečajne mase.

V socialnem sporu, ki se je končal s sodbo Vrhovnega sodišča v revizijskem postopku VIII Ips 191/2014 z dne 10. februarja 2015, je sodišče ugotovilo, da so bili v stečajnem postopku nad tožnikovim delodajalcem sporni prispevki od vrednosti trgovinskih bonov plačani v višini njihove 68,51 % vrednosti, če pa se upošteva tudi sorazmerno plačilo zakonskih zamudnih obresti, ki so od dolgovanega dela prispevkov natekle do delnega plačila²⁸, pa je bila celotna terjatev iz tega naslova (glavnica prispevkov in obresti) plačana le v višini 15,96 % njene vrednosti.

Pri izdaji sodbe so bila zavzeta naslednja stališča:

- Ker je bila tožniku in drugim delavcem v spornem obdobju plača delno izplačana v obliki trgovinskih bonov, se to plačilo vrednostno upošteva pri izračunu tožnikove pokojninske osnove, kolikor so bili od vrednosti trgovinskih bonov plačani prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje.
- Z vidika tožnikove pravice do pokojnine se šteje, da je bila z delnim plačilom v stečaju nad tožnikovim delodajalcem plačana dolgovana glavnica prispevkov v višini 68,51 % njene skupne vrednosti, tako da je tožena stranka (zavod) dolžna pri izračunu tožnikove pokojninske osnove upoštevati vrednost izplačil trgovinskih bonov v zneskih, ugotovljenih v tem deležu.

²⁸ Stečajni postopek nad tožnikovim delodajalcem se je vodil na podlagi določb Zakona o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji (ZPPSL, Ur. l. SFRJ, št. 84/89), ki je v 102. členu določal, da z dnem začetka stečajnega postopka ne prenehajo teči obresti od terjatev do stečajnega dolžnika, ki se poplačajo iz stečajne mase, s tem, da je v 140. členu določal, da se dolgovi dolžnika v stečaju izplačajo iz razdelitvene mase sorazmerno.

Pri tem je Vrhovno sodišče ugotovilo, da je bil na podlagi takratnega zakona o prispevkih za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zdravstveno varstvo in zaposlovanje za obračun in plačilo prispevkov iz bruto osebnih dohodkov (plač) zadolžen izplačevalec osebnih dohodkov, torej delodajalec. Glede na to v primeru neplačevanja prispevkov iz bruto plače delavec ni mogel biti v zamudi in ga zato niso mogle zadeti posledice zamude, vključno z zamudnimi obrestmi. V zamudi je bil njegov delodajalec, ki ni izpolnil zakonske obveznosti in je v času zamude tudi pridobival koristi od delavčeve bruto plače v višini neodvedenih prispevkov. Zato so se določbe o tem, da v stečaju ne prenehajo teči obresti od terjatev do stečajnega dolžnika, oziroma da stečajni dolжник dolguje zapadlo glavnico in obresti, lahko nanašale le na razmerje med delavčevim delodajalcem in davčnim organom, ki je bil pristojen za zbiranje prispevkov, oziroma le na razmerje med delavčevim (zavarovalčevim) delodajalcem in toženo stranko, ne pa na razmerje med tožnikom, ki s plačilom prispevkov sploh ni bil v zamudi, in toženo stranko. Zato se z vidika tožnikovih pravic iz pokojninskega zavarovanja šteje, da so bili z delnim plačilom iz naslova neplačanih prispevkov od dela plače, izplačane v obliki trgovinskih bonov, v stečaju nad tožnikovim delodajalcem dejansko plačani prispevki, tako da se vrednost trgovinskih bonov, od katerih so bili plačani prispevki, v celoti upošteva pri izračunu tožnikove pokojninske osnove.

4.2. Dogovorjena odškodnina v zvezi s sporazumom o prenehanju pogodbe o zaposlitvi in pokojninska osnova

Tožnik je pred sodiščem izpodbijal odločbi Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje glede odmere starostne pokojnine in zahteval, da se pri ugotovitvi njegove pokojninske osnove upošteva tudi bruto znesek 53.227,50 EUR, ki mu je bil ob obračunu in plačilu prispevkov v letu 2006 izplačan kot starejšemu delavcu s strani takratnega delodajalca kot odškodnina v zvezi s sporazumom o prenehanju pogodbe o zaposlitvi.

Sodišči prve in druge stopnje sta šteli, da se tako izplačilo, ne glede na plačilo prispevkov, ne more upoštevati pri izračunu pokojninske osnove in tožnikov zahtevkov zavrnili.

Na podlagi vložene revizije je Vrhovno sodišče v sodbi VIII Ips 107/2014 z dne 29.9.2014 sprejelo naslednja stališča:

„Ob nesporni ugotovitvi, da je bila tožniku v letu 2006 s strani takratnega delodajalca plačana odškodnina z obračunom in odvodom davka in prispevkov za

socialna zavarovanja na podlagi sporazuma med tožnikom in takratnim delodajalcem o razveljavitvi pogodbe o zaposlitvi, na podlagi katerega je tožniku, kljub siceršnji zaščiti starejšega delavca, zakonito prenehalo delovno razmerje, ni dvoma, da je šlo za plačilo odškodnine v zvezi s tožnikovim delovnim razmerjem pri delodajalcu oziroma njegovim prenehanjem. Že sodišče prve stopnje je ob predpostavki, da je šlo za plačilo sporazumno dogovorjene odškodnine v zvezi s prenehanjem delovnega razmerja pravilno ugotovilo, da je pri izplačilu obstajala zakonska podlaga za plačilo davka in prispevkov, tako na podlagi drugega odstavka 208. člena ZPIZ-1, ki je določal, da se za zaposlene v Republiki Sloveniji in državljane Republike Slovenije, zaposlene pri tujcih, prispevki za obvezno zavarovanje obračunajo in plačajo (poleg od plače) tudi od vseh drugih prejemkov iz delovnega razmerja, vključno s stimulacijami in bonitetami, če poseben zakon ne določa drugače, kot na podlagi 3. člena ZPSV v zvezi z določbami ZDoh, ki tovrstnih izplačil ne izvzema iz podlag za obračun akontacije davka od osebnih prejemkov, s tem pa tudi ne iz podlag za plačilo prispevkov.

Dejansko je ZPIZ-1, ki je veljal v času izdaje spornih odločb tožene stranke, v 39. členu kot podlago za pokojninsko osnovo redno zaposlenih zavarovancev navajal le plačo, od katere so bili plačani prispevki, oziroma nadomestilo plače. Hkrati pa je v 42. členu izrecno po alinejah navajal prejemke, ki se ne vštevajo v pokojninsko osnovo ne glede na obračunane prispevke. Med njimi navaja tudi odpravnine, prejemke zaradi upokojitve ali priprave na upokojitev, ne pa tudi odškodnine, ki jo delodajalec izplača v zvezi s prenehanjem zaposlitve delavca. Utemeljeno revizija poudarja, da gre v 42. členu ZPIZ-1 za taksativno oziroma zaključno opredelitev primerov, v katerih se prejemki iz delovnega razmerja ne vštevajo v pokojninsko osnovo zavarovanca in je potrebno določbe 39. in 42. člena ZPIZ-1 razlagati tako, da se sicer v pokojninsko osnovo vštevajo poleg plače tudi vsi drugi prejemki iz delovnega razmerja, od katerih so bili obračunani ter plačani prispevki za socialno zavarovanje.

Na podlagi prvega odstavka 37. člena ZDoh-2 se med dohodke iz delovnega razmerja vključuje tudi vsako izplačilo delodajalca v zvezi s prenehanjem veljavnosti pogodbe o zaposlitvi in vsako izplačilo zaradi prenehanja delovnega razmerja. Glede na to ni dvoma, da je potrebno tudi znesek odškodnine, ki ga je delodajalec plačal tožniku na podlagi sporazuma o razveljavitvi pogodbe o zaposlitvi, šteti za tožnikov dohodek iz delovnega razmerja. ZDoh-2 v 44. členu pri tem odpravnino zaradi odpovedi pogodbe o zaposlitvi, izplačano pod pogoji, ki jih določa zakon o delovnih razmerjih (ZDR), izrecno navaja med dohodki

iz delovnega razmerja, ki se ne vštevajo v davčno osnovo, odškodnin in drugih izplačil zaradi prenehanja delovnega razmerja, ki na podlagi 41. člena Zdoh-2 pomenijo davčno osnovo, pa med temi izjemami ne navaja, tako da se od njih obračunava in plačuje davek, glede na ureditev v ZPSV pa tudi prispevki za socialno varnost. Gre torej za različna režima in zato odpravnine ni mogoče izenačevati z odškodnino, izplačano na podlagi sporazuma o prenehanju delovnega razmerja oziroma pogodbe o zaposlitvi.

Ustavno sodišče Republike Slovenije je v odločbi Up-770/06 z dne 27.5.2009 ugotovilo, da uživa pravica do pokojnine dvojno ustavno varstvo. Varovana je kot človekova pravica tako po prvem odstavku 50. člena kot po 33. členu Ustave. Ima dvojno naravo; je ekonomska kategorija, ker so pravice iz pokojninskega zavarovanja odvisne večinoma od trajanja in višine plačevanja prispevkov, vsebuje pa tudi elemente solidarnosti. Ugotovilo je, da tudi konvencija o varstvu človekovih pravic in svoboščin (EKČP), ki določa skupni imenovalec človekovih pravic, vsaki fizični in pravni osebi zagotavlja pravico do spoštovanja njenega premoženja, v okvir tega pa sodijo tudi pravice iz socialnega zavarovanja.

Glede na gornje ustavno pravne opredelitve zakonska ureditev pravice do pokojnine iz obveznega socialnega zavarovanja ob upoštevanju načela solidarnosti in vzajemnosti lahko odstopa od načela sorazmernosti med vplačanimi prispevki in višino pokojnine, kot bistvenega izraza pravice do lastnine. Ob taksativnem naštevanju, katera plačila se tudi ob obračunu prispevkov ne vštevajo v pokojninsko osnovo, pa bi bila širitev takih izplačil tudi na druga izplačila iz delovnega razmerja, od katerih so bili plačani (ne le obračunani) prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, ne le vprašljiva z vidika ustaljenih pravnih razlag (pravilo ozke razlage izjeme), temveč tudi v nasprotju z lastninskopravnim varstvom pravice do pokojnine v smislu 33. člena Ustave.“

Glede na navedeno je ob spremembi sodb nižjih sodišč Vrhovno sodišče tožnikovemu tožbenemu zahtevku ugodilo in toženi stranki naložilo, da pri izračunu tožnikove pokojninske osnove in višine pokojnine ustrezno upošteva tudi plačilo sporne odškodnine.

5. ZAKLJUČEK

Pri ugotavljanju zavarovančeve pokojninske osnove lahko tako v sodni praksi, kot v zakonski ureditvi, zasledimo trend vedno doslednejšega upoštevanja vseh

prejemkov zavarovanca iz delovnega razmerja, od katerih so bili plačani prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. To velja tako za vrste prejemkov, kot za podaljševana (za zavarovanca najugodnejša) obdobja prejetanja prejemkov, ki se vštejejo v pokojninsko osnovo. Tako se dosledneje vzpostavlja sorazmerje med vplačanimi prispevki in višino pokojninske osnove, s tem pa tudi višino pokojnine. K temu je prispevalo tudi Ustavno sodišče RS s svojimi ugotovitvami, da je pravica do pokojnine poleg s pravico do socialne varnosti varovana tudi z ustavno pravico do zasebne lastnine.

Pomemben vidik varstva pravice do zasebne lastnine v pokojninskem zavarovanju je tudi zagotavljanje sorazmerja med vplačanimi prispevki in višino pokojnine, razen kolikor zakon v to razmerje utemeljeno ne posega iz naslova vzajemnosti in solidarnosti, na katerem tudi pomembno temelji sistem obveznega pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Zagotavljanje ustreznih razmerij med temi pravicami in načeli bo izhodišče tudi za napovedane bodoče spremembe sistema pokojninskega in invalidskega zavarovanja v smeri njegove dolgoročne vzdržnosti, pa tudi za uveljavljanje tega sistema v praksi.

LITERATURA IN VIRI

- J. Kuhelj: Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju z uvodnimi pojasnili, Ur. l. RS, Ljubljana 1992.
- N. Belopavlovič in drugi: Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-1) s komentarjem, GV Založba, Ljubljana 2000.
- M. Papež in drugi (2013): Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2), Uvodna pojasnila, GV Založba, Ljubljana 2013.
- M. Papež in drugi (2014): Novi veliki komentar Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ZPIZ-2, Založba Reforma d.o.o., Ljubljana 2014.
- ZPIZ/92, Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, Ur. l. RS, št. 12/92, s spremembami.
- ZPIZ-1, Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, Ur. l. RS, št. 106/99, s spremembami.
- ZPIZ-2, Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, Ur. l. RS, št. 96/2012, s spremembami.
- ZDoh, Zakon o dohodnini, Ur. l. RS, št. 48/90, s spremembami.
- ZDoh-2, Zakon o dohodnini, Ur. l. RS, št. 117/2006, s spremembami.
- Zakon o prispevkih za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zdravstveno varstvo in zaposlovanje, Ur. l. RS, št. 48/90.
- ZPSZ, Zakon o prispevkih za socialno varnost, Ur. l. RS, št. 5/96, s spremembami.
- Odločba Ustavnega sodišča U-I-392/98 z dne 10. 7. 2002.
- Odločba Ustavnega sodišča Up-770/06 z dne 27. 5. 2009.

- Odločba Ustavnega sodišča U-I-281/09 z dne 22. 11. 2011.
- Odločba Ustavnega sodišča U-I-239/14, Up-1169/12 z dne 26. 3. 2015.
- Sodba Vrhovnega sodišča RS VIII Ips 107/2014 z dne 29. 9. 2014.
- Sodba Vrhovnega sodišča RS VIII Ips 191/2014 z dne 10. 2. 2015

PAYMENTS OF WHICH CONTRIBUTIONS WERE PAID AND THE INSURED PERSON'S PENSION BASE

Ivan Robnik*

SUMMARY

When determining the insured person's pension base, a tendency towards a more consequent inclusion of all kinds of income from employment relationship into contribution scheme for pension and invalidity insurance can be observed. This applies to all kinds of income and benefits as well as to extension of the best income period used for the calculation of the pension base, thus creating a more consistent proportion between the contributions paid and the amount of pension base, and consequently the amount of pension itself. It was also the Constitutional Court of the RS which contributed to such development, through its decisions according to which the right to pension is protected by both the right to social security and also by the constitutional right to private property. Consequently, the cessation or postponement of payment of contributions by the organisations authorised to collect them and control the process constitutes an unacceptable interference into a constitutionally guaranteed right.

There is already case-law on some borderline cases regarding the inclusion of various types of income into the pension base. Already in the past, the contributions were paid only partially or with considerable delay in cases of withheld wage increase, the encashment on the purchase of shares in the process of ownership transformation of the previously socially owned enterprises (internal purchase of shares), inclusion of contractually agreed damages upon the consensually agreed termination of employment, a part of which was - due to the bankruptcy of the employer - paid out in the form of shop coupons. As regards the dilemma of whether due to the delays the contributions were actually paid

* Ivan Robnik, LL.M., Supreme Court Judge – Councillor of the Supreme Court of the Republic of Slovenia
ivan.robnik@sodisce.si

in full amount or merely the statutory arrears interest, the court took the position that it is the obligation of the employer to promptly pay the contributions for pension and disability insurance and allocate them to the relevant account. The worker (the insured person) is thus not responsible for any delayed payment of the contributions and is therefore not accountable for the consequences.

In the light of the rather vague provisions and in the past mostly restrictive interpretations regarding the issue of how/if overtime work should be included into the pension base, the Pension and Invalidity Insurance Act of 1992 clearly stated that all payments for overtime work within the legal limit of the allowed quota should be included, provided the contributions were paid. Since 2013 when the ERA-2 came into force, there are no longer any restrictions regarding the allowed quota of overtime work.